

Deixeu-me, en primer lloc, donar les gràcies al Joan Peruga i a la Lluïsa Casas per fer possible que avui estigui aquí amb vosaltres per presentar-vos el darrer llibre d'en Carles Cortés, *Els silencis de Maria*, i per convidar-vos a la seva lectura tot compartint amb vosaltres algunes reflexions personals.

Qui sap si a causa d'una certa deformació professional, jo mateix, a l'hora d'encetar una lectura, sóc incapaç d'enfrontar-me a l'entramat que m'ofereix qualsevol text sense interrogar-me per endavant sobre la seva naturalesa, sobre allò que pot arribar a oferir-me – en definitiva, sobre tot allò que em promet. En el cas d'un text literari, com és el cas del que ens ofereix el Carles Cortés, em resulta inevitable demanar-me, com en moltes altres ocasions, què és el que el fa justament literari.

En la història de la teoria literària hi ha hagut crítics que han defensat que era l'estructura del text la que li conferia justament el seu caràcter literari. N'hi ha hagut també que han defensat, en temps més recents, que és la voluntat de l'autor la que juga aquest paper; i es coneixen també detractors d'aquests últims que es posicionen a favor del valor fundacional de la voluntat del lector. Finalment, penso en aquells que han defensat, i aquesta seria la meua postura, que és la voluntat estètico-literària de l'autor la que dona una certa estructura a l'obra, que només acaba explicitant-se quan s'enfronta amb l'activitat creadora del lector. Potser perquè és la millor manera de rentar-me les mans en aquest assumpte, deixeu-me que em decanti, com us dic, per aquesta darrera opció.

En l'òrbita també dels estudi literaris hi ha qui defensa aferrissadament que certs trets ens ajuden a distingir un text literari d'altres que no ho són. D'acord amb aquests teòrics un text literari, per tal de ser considerat com a tal, ha de ser, com a mínim, imaginatiu, és a dir, capaç d'incorporar en si mateix, i d'activar en el lector, la capacitat de generar noves idees i pensaments sense existència prèvia a partir d'una sèrie d'elements que fins al moment de la lectura no se'ns havien plantejat mai.

També hem d'esperar d'un text literari que sigui expressiu, capaç de presentar els elements constitutius de l'obra amb un cert grau de tensió que garantirà el sosteniment de la nostra atenció, de la nostra implicació. Una tensió, és clar, que no ha de ser ni gratuïta ni massa precipitada, sinó ben dosificada en el moment pertinent. Posats a demanar, n'hi ha que també esperen que el text literari sigui artificial; una dimensió que, tal i com jo l'entenc, ens remet a la necessitat de ser conscients que allò a què ens estem enfrontant està lluny de ser un text purament referencial, purament informatiu.

D'entrada, i potser per la pròpia presentació d'un cúmul de pàgines numerades i enquadernades, amb un títol qualsevol acompanyat, generalment d'alguna il·lustració i del nom de l'autora o de l'autor, ja ens adreça de manera directa al regne de la farsa, de l'estafa. Una estafa, però, desitjada per necessària, que ens remet a la necessitat, defensada per T.S. Elliot, de suspendre el nostre descreïment, d'acceptar, des del primer moment en què tombem la coberta del llibre, que hem de baixar la guàrdia i deixar-nos enganyar per la lectura que ens disposem a encetar.

Jo us diria que *Els silencis...*, de Carles Cortés, aconsegueix aquests requisits. LA seva obra és artificiosa perquè, com us dic, la pròpia presentació (amb prou valor semiòtic per si sola), barrejada potser amb la meua voluntat de lector, n'actualitza aquest tret. Expressiu, o ficcional, perquè gràcies al seu gran potencial imaginatiu és capaç també

de jugar amb tot allò que jo sabia del món abans de llegir la primera plana i ajudar-me a generar noves imatges, nous símbols; a trobar l'universal en el concret a l'hora que som capaços de reconèixer en l'obra literària parcel·les de la nostra pròpia existència – una activitat que acaba generant addicció, ja ho sabem.

Ens obliga, ens obliguem, a observar el procés d'un home de mitjana edat, una mica bèstia, si m'ho permet l'autor, acusat d'haver mort la seva dona. Una dona que, ho anirem descobrint al llarg de la història, més enllà dels silencis que ens augura el títol, o potser entre mig d'aquests silencis, qui sap si precisament gràcies a ells, ens arriba amb una veu forta des de diferents punts geogràfics, alguns més propers que d'altres.

Ara bé, resolta la primera incògnita, em tornava a assaltar una de nova, que aquest cop em duia a demanar-me, un cop acceptat que podia guardar aquest llibre dins la calaixera de la literatura, a quin dels calaixos posar-la. Aquí, com no podia ser d'una altra manera, els crítics tornen, per sort, a no posar-se d'acord. El debat sobre els gèneres literaris ens ha deixat amb la gran distinció tripartita entre poesia lírica, narrativa i drama; tres gèneres que, malauradament per a qui vulgui treure'n aigua clara, poden arribar a desglossar-se *ad infinitum*. De tota la munió de sub-gèneres en què es desplega l'àmbit de la narrativa (us estalviaré la discussió sobre per què penso que ho és, i que no és ni poesia ni teatre), no sabia dir-vos quants podeu arribar a trobar a l'obra del Carles. No puc, ni vull, enumerar totes les diferents possibilitats, però sí que puc esmentar els que jo hi he trobat. Justament aquesta diversitat d'elements és una altra gran virtut de la seva història, que tot i començar amb un caire marcadament psicològic, que s'apropa d'aquesta manera als seus personatges, també s'articula gira en certs moments cap a la

literatura 'epistolar', barreiant-hi també elements d'intriga, de crítica social en certs moments i fins i tot del sobrenatural.

Tot això, encabit en un no sé si dir sub- o supra-gènere com és el de literatura de dones; o sobre dones, però en qualsevol cas no només per a dones; amb la particularitat que està destil·lada des d'una sensibilitat masculina. Tota una qüestió que, en la meua opinió, hauria de ser intranscendent des d'un punt de vista estètic, de fruïció en la lectura, però que no deixa d'estar de moda, sobretot des que es parla, des de fa unes dècades, de la crítica feminista. Em demano com abordaria l'obra una crítica, o un crític, si és que n'hi ha, inscrit dins aquest corrent. Respecte a aquest punt no tinc gaire cosa més a dir, si no és que, realment, m'és ben igual el que pogués dir aquesta hipotètica, o hipotètic, crítica, o crític. Perquè, i aquí només estic armat amb la meua experiència, la figura femenina que ens arriba ho fa de manera genuïna, i revestida d'una força i una rebel·lia admirables. Ignoro, i de fet poc importa, si aquestes qualitats haurien estat més evidents si la Maria hagués sortit d'unes mans femenines.

Segurament en aquesta qüestió del gènere em deixo apreciacions importants i potser després de llegir el llibre vosaltres trobareu alguns elements que a mi se m'han escapat. En definitiva, una barreja de gèneres arriscada, que defuig les tendències actuals (i això torna a ser una altra virtut) sense ser exageradament experimental ni pretensiosa.

Per començar a acabar, voldria remetre'm, encara que potser ho hauria d'haver fet de bon principi, al títol mateix de la història que ens explica en Carles. Tots sabem que les paraules, lluny de ser signes innocents, són els que són per voluntat de qui els enuncia. L'ús d'una paraula exclou de manera inevitable que una altra hi aparegui de manera

solapada al mateix lloc. El que es diu, o el que s'escriu, cancel·la tota la resta d'universos que podrien haver estat i que ja no seran. És per això que em sembla simptomàtic que el Carles ens parli, no dels discursos de la Maria, sinó dels seus silencis. Perquè el silenci és una cosa molt seriosa, fruit, també ho sabem, de processos ben dispars, però sobretot, condició necessària per a la comunicació. El silenci és l'únic *background* sobre el qual es pot començar a parlar d'alguna cosa. Però com dic, no només té aquesta funció bàsica, sinó que ens ajuda de moltes maneres en la nostra vida quotidiana. Tampoc és sempre incòmode, i sabem que hi ha ocasions en què els silencis gaudeixen de molt més valor comunicatiu que una cascada de paraules. I aquest és el cas de la Maria. En acabar el llibre trobareu les diverses veus amb què es comunica amb nosaltres i amb els personatges, però és sobretot en els seus silencis que podem intuir que la Maria viu, que pateix, que gaudeix, que plora, i en definitiva, que creix com a persona.

Arribats a aquest punt, i abans ja de concloure la meva intervenció, voldria demanar al Carles que llegís un petit fragment que he seleccionat per il·lustrar els diferents aspectes de la seva obra que he anat esmentant fins ara. Un fragment dels molts que podria haver triat, que serà potser menys representatiu del que potser vosaltres o l'autor considerareu.

Fragment(s) de la novel·la.

Com veieu, i aquí voldria fer meves les paraules del J.J. Millás en el seu discurs d'investidura com a Doctor Honoris Causa a la Universidad de Oviedo el desembre del 2007, no estem davant de personatges de gran magnitud propis de l'Ulisses de Joyce o de les obres de Tolstoi, que ell equipara als mamífers dins el regne animal. En Millás

ens diu que en moltes ocasions les grans obres de la literatura no són pas aquelles amb una voluntat expressiva total, sinó que a voltes, aquelles que a priori ens poden semblar molt més minúscules, ell ens parla d'insectes, poden arribar a sobreviure, com succeeix al regne animal, a les més mastodòntiques. Dit d'una altra manera, segurament, i per desgràcia, no trobarem aquesta obra o d'altres, del Carles Cortés, a milers de prestatgeries acompanyat *Odissea*, *Guerra i Pau* o *Madame Bovary*. Però el que sí que crec que podem augurar és que allà on hi sigui per les seves pàgines hauran passat uns ulls lectors, cosa que no sempre podem dir de les grans obres de la literatura universal, que tot sovint, i també malauradament, veuen invertit el seu rol estètic, artístic, pel decoratiu.

És també en el silenci que es produeix després de sortir d'un llibre, després de tancar-lo, que les persones podem començar a digerir-lo, a digerir-nos nosaltres mateixos, i a començar, en el millor dels casos, a reconfigurar-nos. Un silenci reparador moltes vegades, que acompanya el que ens ha guiat durant tota la nostra lectura. Un silenci que, sense saber-ho moltes vegades, en salva de continuar divagant i de perdre'ns en una jungla de verbalitat. El silenci, com deia, pot arribar a tenir molt valors diferents, però mai més d'un a l'hora; no enganya, com les paraules. I com que jo he anat dient moltes coses, algunes de les quals potser són encertades, permeteu-me refugiar-me en el silenci per estalviar-me i estalviar-vos començar a parlar d'allò sobre el que no ho hauria de fer, tot fent cas al mestre Wittgenstein quan diu que 'sobre allò del que no es pot parlar, és millor guardar silenci'.